

Erwin Mortier

DE SPIEGELINGEN

ROMAN

2014

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

I

IK HOU VAN mijn geheimen. Ze begrijpen me beter dan wie dan ook en ze zijn niet loslippig. Onze wezenlijkste geheimen blijven ook voor onszelf gesloten. We kloppen op hun deuren maar krijgen zelden gehoor. We loeren door hun sleutelgaten of leggen een oor tegen hun planken. Wat we horen dan, wat zien we? Niet veel meer dan gezucht, voetstappen in de hal, onderdrukt gesnik, een glimp van een kuit, een hand die in het plamuur van een wand onbegrijpelijke profetieën krast: mene tekel.

Ik hou ervan te ontwaken en de dag, of hij nu grijs is of zonnig, achter het okergele gordijn voor het zolderraam te zien oplichten alsof de wereld in dikke vegen olieverb uit het donker tevoorschijn komt, getransformeerd, met geen enkel ander doel dan te verkleuren. De stad staat op uit het bad van de nacht, laat zich een handdoek aanreiken en kleedt zich op in zijn dracht van gevelstenen en stratenpatronen, van dienstroosters en openingstijden. Het licht trekt zich aan de daklijsten op en glijdt voortvluchtig over de pannen. Rolluiken worden opgetrokken, ontbloten etalages vol poppen roerloos als een dagdroom zonder ontknoping. Venters hangen in kiosken de dagverse kranten te drogen, in de zure lucht van hun inkt.

Er zou een geschiedenis van het zonlicht moeten bestaan, van zonsop- en ondergangen, een inventaris van schemeringen, van middaguren, avonduren, van de naamloze uren tussen drie en vijf. Een geschiedenis van de hoeken waarin het licht onze steden beschijnt en de seizoenen over ons afroept – een onbegonnen, onvoltooide encyclopedie van wat duizenden vensterramen ooit hebben weerspiegeld. Het zou ook een geschiedenis moeten zijn van de lichamen die we hebben gekend en die ons hebben gekend, in de duisternis, in het middaglicht, open en bloot, en die toch voor elkaar geheimen zijn gebleven. Zelden hebben beschavingen zich tot zulke verfijning verstout.

Ik zou het over je hand moeten hebben, die over de bedrand naar mijn vingers reikt terwijl ze in de ruimte tussen jouw bed en het mijne naar houvast graaien wanneer de zusters voor de zoveelste keer het zieke sop uit mijn lijf komen knijpen. Ik voel de pijn tot in mijn rugwervels knarsen. Het gekerm dat tegen de zoldering weerkaatst en de anderen irriteert is het mijne, maar in al zijn dierlijkheid iets wat niemand het zijne wil noemen.

‘Stick it, my friend.’ De eerste woorden die je tot me richt, je hand sluit zich om de mijne.

Ik zie de bundel zonlicht die door het bovenraam in de zoldering op je pyjamahemd valt, je hebt je half opgericht in de lakens.

‘Stick it, my friend. Steady as she goes...’

Ik wist niet dat uit het niets teruggeroepen worden zo godsgruwelijk zeer kon doen, alsof de natuurwetten revolteerden nu ze werden getart. Ik fixeerde me op de greep van je hand om de mijne en op het vierkant van azuur in het dakraam.

We zullen toevallig naast elkaar terechtgekomen zijn die middag. Ik schaamde me ervoor dat je me zou horen schreeuwen.

Ik denk dat je mijn angst zag toen de zusters mijn windsels wegnamen en me hielpen om me op mijn zij te draaien. Ik was wazig van de morfine die ze me hadden laten slikken, maar ik wist dat het amper zou baten.

Je moet het zweet hebben bemerkt dat koud op mijn voorhoofd besloeg. Mijn lijf wist wat me te wachten stond, ons lichaam is niet dom. Ik was opgelucht dat het kamerscherm de rest van mijn bed voor je verborg.

Ik zag dat het je moeite kostte me bij te staan. Je ene arm zat in het verband, het moet een ongemakkelijke houding zijn geweest.

‘Stick it, my friend.’

Ik bijt op mijn tanden terwijl de handen van de zusters het vocht uit mijn naden kneden – ze deppen me met doeken droog.

Ik blik beurtelings naar het bovenraam, het onaangedane blauw van de lucht, en in je kastanjekleurige ogen.

Ik hoor het geruis van de zee, daarbovenuit het verre gerucht van het wapentuig dat, hoe vreemd het ook moge klinken, in de hemel boven de barakken een beschermende koepel lijkt op te trekken, een illusie van geborgenheid.

‘Matthew,’ zeg je wanneer het voorbij is, vlak voor je mijn hand weer loslaat.

‘Edgard,’ zeg ik.

Ik heb het licht zien ontwaken boven de Neva in Leníngrad, later, op een van de reizen die ik ondernam om niet thuis te zitten wanneer je in andere armen sliep. Maandenlang had de zon als een blauwe waakvlam vlak boven de horizon gewakkerd. De rivier begon het ijs van zich af te schudden en legde zijn zachte wangen tegen de kade. Her en der stonden mensen tegen gevels geleund, of tegen de kaaimuur vlak boven het water. Hun gevoerde jassen hingen open, de mannen hadden ook hun hemden losgeknoopt, hun borstkas ontbloot. Ze rekten de hals en hielden de ogen gesloten in het eerste warme zonlicht. Ik vroeg me af of zij wel mensen waren, dan wel mummies die uit hun zwachtels werden gewekt door Aten, hun verzengende godheid.

Bij de aanblik van die rijen zonnebaders moest ik denken aan de catacomben van Palermo, waar een hele burgerij roerloos onder de gewelven hangt, bros als verdroogde bruidsboeketten. Ben ik zelf iets anders dan een levende dode, een lichaam dat van lapmiddelen aan elkaar hangt?

Ik weet niet of ik er goed aan heb gedaan me over te leveren aan de voorlopigheid die leven met en zonder jou met zich mee zou brengen.

Ik ben niet bitter, wees gerust. Je hebt me nooit een belofte afgedwongen, ik heb er zelf nooit een gedaan en ik kan me geen ander leven voorstellen.

Ik denk aan de vrouwen die 's zondags op de brede boulevards paradeerden in Córdoba, toen alle klokken tegelijk begonnen te luiden en de straten, voorheen verlaten, volstroonden met kerkgangers. In de gitzwarte lokken van de vrouwen glommen benen kammen, hun halzen rezen op uit kragen van bont. Ze koutten en kletsten in hun haastige Spaans dat op hoge hakken leek te dansen, boven hun hoofd gloeiden de oranjeappels in de januarizon. De lucht was vervuld van hun ratelende taal en het gewapper van hun zwarte kanten waaiers.

Ik denk ook aan het onwezenlijke gouden licht op een nieuwjaarsmorgen in de okeren stad Arezzo, met zijn kerken die van ouderdom door hun knieën zakken. Ik denk aan de stemmen en de vrolijkheid in de straten, aan de marktkramers die serviesgoed, vergeelde prenten en empirestoelen ventten, lege vogelkooien, spiegels vol ouderdomsvlekken en geschilderde landschappen die deden denken aan plakken belegen kaas, alsof men het procedé had ontdekt om zonlicht te laten stremmen en in kelders te rijpen te leggen. Op de piazza's, onder de gaanderijen, dronken deftige burgers hun koffie en in de zijstraten troepten de knapen samen om te roken, naar de vrouwen te loeren en te vloeken – binnensmonds.

Het licht en de ochtendstilte in de papieren straten van Osaka voltrokken op zich al een ritueel in die van ceremonies doortrokken stad, waar ik me de slanke vingers van Noburu herinner terwijl hij me een kom groene thee aanreikte. Later stond hij me toe zijn amandelvormige

ogen dicht te zoenen, telkens weer. Zijn wimpers trilden alsof het regende.

Hij was zo jong. Ik vraag me af of op mijn gezicht eenzelfde dwaze grijns te lezen stond als bij de vent, ietwat dikzig, met zweetparels op zijn knevel, die me jaren voordien, ik was nog een schoolkind, onopvallend naar zijn badhok had weten te loodsen.

Ik herinner me de lucht van het chloor die zijn mollige lichaam afgaf, en de afgemeten tred van de badmeester door de plassen op de oneffen tegels aan de rand van het bad. Een brede glazen koepel begoot alle baders met een onomwonden licht, waardoor ik me bewust werd van de sproeten op mijn schouders.

Toen de deur van het hok achter me dichtviel voelde ik ineens, voor het eerst, het geslacht van een volwassen man in mijn hand: log en hard, even rood aangelopen als het kwabbige aangezicht van zijn eigenaar, waarin dat nuchtere licht alle haarvaten blootlegde. Hij leek zich met die idiote glimlach te verontschuldigen, alsof dat lompe orgaan niet echt het zijne was, terwijl hij me beaat toeknikte en een hand op mijn achterhoofd legde.

Ik kwam thuis met koorts en een zure smaak op mijn verhemelte. Mijn moeder stuurde me meteen naar bed.

'Il a mal à la gorge, je crois, ou bien il est amoureux,' luidde haar oordeel. Als ik geen keelontsteking had, zei ze lacherig nadat ze een koud kompres had uitgewrongen en op mijn voorhoofd gelegd, dan had vast een of ander naaistertje me gek gemaakt met haar gelonk.

Ze kende van de stad maar een paar van zijn vele aangezichten. Zijn geheimen, de duistere en de andere, en zeker zijn schaamstreek, waren vreemd voor haar. Ofwel deed ze alsof alles wat haar illusies te boven ging haar niet

opviel. Ik was hoogstens dertien, niet zozeer blind als wel naïef. Alleen in preutse straten kan Eros ongehinderd op dwaaltocht. Alles had zich afgespeeld onder een sluier van chloorlucht, zonder de tred van de badmeester te verstoren, in een zwijgen dat slechts van ademstoten en ernst doortrokken was, bijna even gewijd als de stilte waarin Noburu zich vele jaren later aan me gaf.

Ik weet niet hoe het leven hem verder heeft bejegend, anders dan bij mijn kleine Jean, die zeventien was toen hij me op een terras in Marseille zag zitten. Tien, twintig keer liep hij voorbij op het trottoir, met een steelse blik in de kieren van de luifels die het terras tegen de middagzon beschermden. Hij slenterde achter me aan toen ik had afgerekend en langs de kaden wandelde, mijn vaste wandeling, hoe vaak ik hem ook toesnoof: 'Ga weg, va-t'en!'

Drie zomers later stond hij voor mijn hotelkamer met een kepie op de kruin, onder de klep herkende ik zijn vertrouwde knipoog. Hij had zijn spieren gestaald, maar het kind dat hij nog altijd was liep in zijn lichaam schaterend van kamer naar kamer, alsof het ineens een kasteel mocht bewonen.

We omhelsden elkaar, hij wierp de kepie met een zwaai op een stoel en zichzelf op het bed. Hij wilde dat ik knoop na knoop zijn uniformjas losmaakte, dan de knopen van zijn hemd. 'Tu es le capitaine. Et moi, je suis sa petite mouche.'

Met elke knoop die meegaf onder mijn vingers klonk zijn adem gejaagder en weken zijn lippen wat verder uit-een.

Zou het kunnen dat hij zich onder de wapens liet roepen voor een van die sullige fantasieën waarmee we onze begeerten bekleden, om – vergeefs – hun banaliteit voor onszelf te verhullen? Ik weet het niet, ik heb Jean nooit meer teruggezien. Ik heb er zoveel niet meer teruggezien.

Wanneer ik naar buiten kom, wanneer Pierre de deur voor me opentrekt, valt het licht aan scherven en ieder ogenblik herbergt er honderd. De dagen klappen open, de tijd wordt glad. Ik zet omzichtig de ene voet voor de andere en leun op mijn stok. Niemand kijkt nog om wanneer ik een paar tellen moet stilstaan en de drukte van de straat langs me heen laat ruisen. De stramheid, door de pijn die vooral bij laf weer door mijn romp naar mijn knieën schiet, wordt steeds meer door mijn leeftijd gerechtvaardigd. Ik bijt op mijn tanden en wacht tot mijn adem bedaart.

‘Stick it, my friend... Steady as she goes.’

Ik heb geleerd de geschiedenis te ontwijken. Ik preteendeer niet dat het me lukt. Ik hoop dat ze me negeert wanneer haar lucht weer eens haar lust naar bloed en gedenktokens verraad. Ik verkies haar stegen en achterbuurten, open pleinen vermijd ik.

Wat me interesseert, wat me weet te ontroeren, is wat opschiet in haar schaduw. De wilg of de vlier die wortelt in de dakgoten van haar tempels, het mos in de voegen van haar mausolea, de zaadpluizen, het zand, en niets heeft me ooit zo in vervoering gebracht als de lichamen van mijn geliefde jongens, haar offerdieren.

Hoe voorzichtig ik ook stap, wanneer ik door de steden wandel die ik liefheb, bevangt me het gevoel dat ik hun resten met voeten treed. Ieder raam weerspiegelt hun blik, elke daklijst of drempel is doordrongen van hun stof. Hun pracht is vervlogen, hun materie allang weer opgenomen in de eeuwige rondedans. Ik wist niet, toen ik hen omhelsde, dat ik hun relieken zoende.

Het geeft niet. Hier, op dit papier, vervloeien ze in één lichaam met vele ledematen; een vlezig landhuis waarin ik door hun gangen dwaal, op hun bedden rust. Tijd is niet langer van belang en namen zijn slechts namen.

Ik honger naar de texturen van hun lichaam wanneer ze slapen, zij die vervlogen zijn evengoed als wie misschien nog leven. Ik hunker naar de cartografie van hun oppervlakken. Naar hun sluimer, bezielde door dromen die ik nooit zal bewonen – de hoop en de angst en de hunkerinnen die aan de spieren in hun vingers trekken en hun oogleden doen trillen. Wat zou ik graag hun slaap zijn, het getij dat van hun ledematen bezit neemt en hen toedekt, om hun dromen in me op te zuigen – ik, die geen dromen meer heb.

Ik hou van de vrijbrief die ouderdom is. Ik had alleen een jeugdiger lijf willen behouden, minder getekend ook, maar wat een monster was ik dan niet geweest. Vanaf een zekere leeftijd dien je weg te geven, op te ruimen, uit te delen. En dan naakt staan, in je ondergoed, in kamerjas, met de voornaamheid van een heer. O vorm, verlaat me.

In mijn hoofd berust geen enkele mens in zijn volheid,

het is een lapidarium vol indrukken van de lichamen die ik als schuilkelders heb bewoond. Ik ben een wezen van tussenruimtes, van kieren in luifels, de Heer van de rand van het bed, het andere bed.

‘Stick it, stick it, my friend.’

Ik weet niet meer wanneer ik begonnen ben je te schrijven terwijl je slaapt en ik aan de secretaire ga zitten. Ik zie je borstkas deinen in het ochtendgrauw dat aan het zolderraam overgaat in oranjegeel. Je draait je op je rug. Je arm glijdt van je buik onder mijn hoofdkussen, zoekend naar de warmte die ik achterliet.

De enige herinneringen die ik steeds weer verlies zijn de herinneringen aan jou. Telkens als ik ze probeer vast te leggen, in de ijdele hoop mijn verlangen te kunnen stillen, loop ik vast in de woorden. Taal is een zachte, maar taaie emulsie.

Ook nu kost het me moeite om mijn gedachten te uiten. Niet alleen maar omdat ik door te schrijven ben gaan inzien dat onze woorden ze vertekenen, ja zelfs vernederen. Ik ken ook je nonchalance goed genoeg om te beseffen dat deze vellen op een dag in vreemde handen kunnen vallen wanneer ik zou besluiten ze jou ooit te laten lezen.

Mocht dus degene die op dit ogenblik deze regels in zich opneemt toevallig ook nog eens mijn zuster zijn, de enige van mijn verwanten die nog in leven is nu ik dit neerschrijf, dan bid ik haar bij dezen om vergiffenis. Mijn spijt betuigen doe ik echter niet. Ik kan het niet en ik wil het

niet. Ik hield van hem. Ik heb nooit iets anders van hem verlangd dan in zijn armen weer mens te mogen worden, en die onnoemelijke genade heeft hij me geschonken.

Sinds het moment waarover ik wellicht nog kom te spreken, weet ik dat ik weliswaar ooit zal doodgaan, maar dat ik nooit meer kan sterven. Toen de schok, zo krachtig dat ik de lucht zelf haast kon zien rimpelen, op me aanviel, toen de bodem zich in klonten losmaakte uit zichzelf, en scherven en vuil zich in mijn ribben boorden, begreep ik: dit is het einde en het begin. Niets kan me nog overkomen, behalve het ergste. De goden hebben het me gegund te blijven leven, in ruil voor mijn hoop.

Je zult niet wakker worden voor de middag. Ik zal wachten tot de voordeur in het slot valt nadat Pierre je heeft uitgelaten. Wanneer in het grint tussen de pui en het hek de echo van je voetstap verbrokkelt, zal het schuldgevoel beginnen te knagen. Het ware genot, dat altijd achteraf komt; in een bolster van zelfverwijt.

Je hebt aangebeld, Pierre heeft voor je opengedaan en je als steeds gemeld dat 'meneer' je in de voorsalon opwacht. We zullen algemeenheden uitwisselen tot hij de dubbele deur van de ontvangstkamer achter zich heeft dichtgetrokken, al weet hij evengoed als wij wat er gaande is. Een anachronisme als een vaste huisknecht hou ik alleen maar aan om de heimelijkheid te reguleren die ik ten gronde verfoei. Dat mijn kennismaking met de hypocrisie als noodgreep de prijs zou zijn die ik voor mijn geluk moest betalen, heb ik pas later begrepen.

In de weken of maanden waarin we amper meer dan een handdruk kunnen uitwisselen, is het handig, en welkom, dat Pierre zijn lichaam onder het mijne schuift, zijn benen rond de mijne slaat en zijn kruis in mijn buik duwt. Zelfs dan spreekt hij me aan met 'patron', misschien windt het hem op.

Zijn huid smaakt scherper, metaalachtiger. Zijn zoenen nippen haastig van mijn lippen, een kleine toegift na al die jaren dat hij zijn mond voor me versleuteld heeft gehouden. Ongetwijfeld zijn manier om te laten weten dat ik hem nooit volkomen zal bezitten.

Maar wat is dat, 'volkomen'? Hoe 'volkomen' kunnen we elkaar ooit kennen, hoe 'volledig' ons begeren uitstorten in dat van een ander? Kennen alle geliefden dat gevoel, dat de beminde zelfs in de meest innige verstrengelingen altijd maar op het puntje van onze tong ligt?

Ik denk aan de tere witte huid in je okselholte, het haar dat zich daar verbergt en dat je zware muskuslucht in zich gebald houdt, en hoe regelmatig het groeit, alsof het gekamd werd, net als het haar in je hals en het nest van krullen dat je ballen omvat. En telkens weer, met ieder ander lichaam dat zich in het mijne vlijt, ervaar ik hoe het van het jouwe verschilt.

Ik voel hoe het zich onwennig in mijn schouders schikt, hoe ikzelf er op andere wijzen tegenaan schuur, me erin nestel, buik aan buik, rug aan buik, buik aan rug, op zoek naar mijn mal, mijn gietvorm. Al die kleine vervreemdingen, steeds weer dat verdwalen in de afstand tussen andere lichamen en het jouwe, het is me vertrouwd geworden.

Ik herinner me de ochtend dat we hier onder de balken lagen, in het licht dat het ronde zolderraam over ons wierp, licht wemelend van groen, van teer jong lover in bruut voorjaarslicht. We hadden de lakens van ons afgeduwd en we lagen als schooljongens onze piel te vergelijken. Je noemde de mijne niet zonder meligheid ‘a great achievement’ in de art nouveau. Ik vond de jouwe meer modern, rechttoe rechtaan, zonder veel ornament, de piel die de toekomst bezat.

We kropen in elkaars armen, tot boven de daken klok-gelui weerklonk en het ons inviel dat het Pasen was. Je grinnikte, ik ga je flauwe moppen over verrijzenissen niet herhalen, maar je merkte dat ik stilviel en niet, zoals gewoonlijk, om je moppen gniffelde. Ik hou van je kinderlijkheid, ze ligt zelden diep onder je manlijke ernst.

Je liet de rug van je hand over mijn litteken gaan. Hoe vaak tast je niet die linie van wild vlees af terwijl we liggen te soezen, elkaar plagen, de liefde bedrijven – mijn tweede navelstreng, onverbrekelijker dan de eerste?

‘Bit on the blue side, love?’ vroeg je, zonder ironie.

Ik kijk op die morgen terug alsof het tafereel met versteende hars is omsloten, zoals je in stukken barnsteen insecten kunt aantreffen, miljoenen jaren geleden opgesloten in het wondvocht van een vergane den.

Ik herinner me dat mijn moeder zo’n broche had, ovaalvormig, in een zilveren houder. Wanneer ze die op haar blouse speldde, op de smalle halskraag vlak boven haar borstbeen, konden stukjes boomschors, de vleugel van een vlieg, een voelspriet, een kleine luchtbel opglanzen naargelang het licht in het amber brak.

Ik weet niet of ze een notie had van de ontstellende ouderdom van de tijd. Ik denk het niet, en had ze die wel, dan had het haar ongetwijfeld gesterkt in haar overtuiging dat niets een mens beter wapent tegen de eeuwige stilte der oneindige ruimten dan een stevig ontbijt.

Ik zie mijn vingers de zilveren houder beroeren tegen het witte glanzende textiel van haar blouse, de zeldzame keren dat ze me op schoot nam wanneer ze zich helemaal had opgekleed om bezoek te ontvangen of uit te gaan.

Ik herinner me mijn fascinatie voor de lightsplinters die uit het barnsteen wegschoten.

Ik was nog te jong om te beseffen dat wat ik mijn vingers klemde niet een juweel van mijn moeder was, maar mijn eigen hart.

Je draait je nogmaals om, trekt de lakens rond je oren en slaakt een zucht. Ik weet dat je straks zult ontwaken, ik hoor het, zoals zoveel. We zijn doorgaans kort van stof, mannen met andere woorden. Als het ware zo binair mogelijk wanneer we spreken, alsof we bang zijn dat we onherstelbaar lek zouden slaan door ons bloot te geven.

Vrouwen denken altijd dat het zwijgen van mannen een deksteen is die hun de toegang ontzegt tot een grot volgestapeld met onvoorstelbare schatten. Maar als ik mijn oor aan je borst leg, hoor ik het fluiten van de wind in je longen en de slag van je hart.

Er zou een taal moeten bestaan voor de uitgestrekte verlatenheid van ons innerlijk, al die spooksteden die onze ziel heeft verlaten om elders in die eindeloze vlakke nieuwe vestingen te betrekken. Een taal die ons eindelijk verbindt met het doofstomme in zichzelf vervuld zijn van de natuur, maar evengoed met een wasbekken op de hoek van een commode, of de koelte van een verlaten trappenhuis, de treden die als onbespeelde pianotoetsen wachten zonder te wachten.

De religie die deze goddelijke bezieling van de dingen door hun louter zijn bezingt, moet nog worden uitgevonden. Nimmer zullen wezens als wij haar zwijgende bijbels schrijven.

HET WAREN DE vogels die me vertelden dat er iets op til was, de zang, hoog en snerpend, van leeuweriken die opstegen uit de glinsterende vlakke van aarde en water die zo vredig leek in het licht van augustus. Ze vlogen op, in dichte trossen, de een na de ander, alsof de bries her en der lompjes opgooide. Konden ze in de aarde trillingen voelen die onze voetzolen niet registreerden? Hun gefluit sneed door mijn trommelvlies. Toen vielen ze stil, en ik wist dat het te laat was.

Ik ontwaakte in een wereld van helderheid, met ramen die een strook roomblank zand lieten zien, een nu eens smalle, dan weer brede veeg zee, daarboven wolken of een blauwe lucht.

Het stoorde me niet dat het zelden stil was in de zalen. Ik hield van het geruis van de rokken van de zusters, de stompe tred van hun schoeisel over de planken en het suizen van de ketels op de kachels. Hun tuiten, en de geuten van de kannen, brachten soms een zacht gefluit voort, meestal verzonken ze in een gepruttel dat als bidden klonk. Ze leken op ziekenzusters in miniatuur, sommigen plomp, anderen slank, heiligenbeelden of kleine huis-idolen die over ons waakten en het gedreun aan de horizon met hun geprevel wilden sussen.

Mij hoefden ze niet in slaap te wiegen. Dat deed het ge-

rommel in de verte, dof, laag, in trage golven. Pas wanneer hij kraakt en knarst, wanneer het lome gegrom openbarst, en giert en knettert, weet je dat de oorlog vlakbij is.

De geur van hospitalen troost me. Jezelf omwikkeld te weten met de lucht van ether, zeep, schoon linnen, het blijft een kalm geluk in me oproepen. Voor mij mag de hemel een ziekenzaal zijn. We kunnen er herstellen van de onduidelijke kwaal van ons bestaan.

De zusters waren engelen, ik besef dat de uitdrukking weinig zegt en ze hielden zich ook niet onledig met hymnen of harpen. Een strikte orde beheerste hun uithoek van het paradijs. Hun blikken zagen alles, hun handen bemerkten de minste koorts of verkillig. Ze vormden de honderden argusogen en voelsprietten van één groot schepsel, een zachtmoedig maar kordaat wit wezen dat ons voortdurend bezag, bevoelde, ons laafde en wikte en woog. Het waren de zusters, hun handen, hun vingers, hun blik en hun ziel, immer alert, die de meeste levens reddden.

Hun stemmen, toen ik werd binnengebracht, tussen het gedreun van de motoren, het gekerm en druisende regen: 'Wat heeft hij uitgespookt, waar heeft hij gelegen?'

Ik dacht: als ik mijn vest en mijn broek in de modder draai, als ik ze van modder doordrenk, en ik heb het geluk dat er zon is, dan drogen ze uit, dan koeken ze vast, dan houden ze de lucht weg en het vuil. Maar ik had niet aan de nachten gedacht, de kou die vanuit de bodem opkroop.

‘Never seen a lump like that before...’

Een mannenstem: ‘Il est chanceux, ce pauvre, vraiment chanceux...’

Een vrouwenstem, opgelaten: ‘How long has he been out there?’

De lampen zwaaiden aan de zoldering en gingen aan en uit, licht en duisternis, duisternis en licht. Ik vroeg me af: wat is dat toch, wat gebeurt er? Tot ik begreep dat het mijn oogleden waren die zich openden en sloten, en mijn hoofd dat zwalkte op de beweging van de berriedragers.

‘Hij heeft de klap met zijn rechterkant opgevangen.’

‘Un soulagement, certes.’

‘Voor zijn hart dan toch.’

‘We used to have decent wars, with decent wounds...’

Een non met een lange kap, meende ik, verscheen in het licht: ‘How long...’

Vingers tikten op mijn wangen, de non en de lampen zwaaiden. ‘Deux nuits? Trois?’ ‘How long...?’

‘It’s no use, Maggie dear...’

‘Haul’m on to the table, chaps. Bring on the scissors. Le ciseaux, vite!’

De zoldering daalde, steeg, daalde, het lamplicht leek me op te slokken, liet me weer los. Ik voelde de hardheid van de planken van het tafelblad in mijn rug, een aanmaning, een stuurs bevel: gij zult leven.

Een tweede non, scherpe neus, spitse oren, Anubis, kwam als een zonsverduistering voor de gloed hangen en trok haar wenkbrauwen op toen een gebral, blijkbaar uit mijn eigen mond, naar haar opsteeg. Geen woorden, maar hompen, brokstukken bloed, aarde, gelal.